't Vagevenster 31

Heemkundevereniging

BERCHS-HEEM

Heemkundevereniging
BERCHS-HEEM
anno 19 maart 1992

Bestuur Heemkundevereniging Berchs-Heem

Gerard van der Linden voorzitter	Het Reut 103 5351 TB Berghem	06 24635166	gvdl@kabelfoon.nl
Willy van Erp vicevoorzitter	Burg. van Erpstraat 70 5351 AZ Berghem	0412 401356	willyerp@hotmail.com
Ria Boeijen secretaris	E. Aldrinstraat 3 5351 GR Berghem	06 53726742	riaboeijen4@hotmail.com
Lambert van Hintum penningmeester	Clausstraat 5 5351 CJ Berghem	0412 402515	lambertvanhintum@hotmail.com
Ans den Brok bestuurslid	St. Willibrordusstraat 15 5351 ED Berghem	0412 402736	
Dora van Ravensteijn-Schraven bestuurslid	Broekstraat 10 5351 NC Berghem	0412 401127	gerritendora@gmail.com
Ineke Mulders bestuurslid	Pachthoeve 15 5351 RP Berghem	0412 402901	mulders2010@kpnmail.nl
Jan van den Burgt erelid	Jo Hoeks-van Thiel † erelid	Herman van de Camp † erelid	

Redactie 't Vagevenster	Lambert van Hintum Gerard Hoeks Matt Megens	0412 402515 0412-401844 0412-401739	lambertvanhintum@hotmail.com fam.hoeks@planet.nl mailmegens@gmail.com
Redactie Tussedurke	Jan van den Burgt Ria Boeijen	0412 401183 06 53726742	janenjos@ditadres.nl riaboejen4@hotmail.com
Aanleveren kopij:	Indien mogelijk digitaal, tekst in Word Aangeleverd materiaal (foto's e.d.) wordt geretourneerd		
Fotogroep contactpersonen	Ineke Mulders Rinie Gremmen	0412 402901 0412 402141	mulders2010@kpnmail.nl
Lidmaatschap:	€ 20,00 per jaar	Losse nummers:	€ 5,00 excl. verzendkosten

e-mail: berchshe@caiway.nl - riaboeijen4@hotmail.com - web-site: **www.berchs-heem.nl**
Rabobank: 1065 16 817 t.n.v. Heemkundevereniging Berchs-Heem - HR-nr. V 219728

Beste leden,

In dit Vagevenster licht op 3 artikelen van schrijvende leden, waarvoor dank namens de redactie.
Het Vagevenster kan enkel blijven voortbestaan als er vanuit de leden voldoende artikelen en kopij worden aangeleverd.
Het is op deze plaats al eerder gezegd; schroom niet, draag uw woordelijk steentje bij en schrijf op wat u wellicht al jaren van plan was. Al is het beperkt of misschien zeer uitgebreid, alles is welkom.

Wij huldigen steevast het motto; slecht geschreven bestaat niet! Dus bij twijfel aan uw schrijftalent, ga er gewoon voor zitten en leg uw relaas vast. Wij helpen u, op uw verzoek en met uw instemming, graag uw verhaal te stroomlijnen of beter leesbaar te maken.
Maar in de meeste gevallen blijkt dat overigens geheel niet nodig.
Er is volop 'pennen- kwaliteit' binnen de vereniging!
Juist het vastleggen van anekdotes, verhalen van vroeger en herinneringen maakt dit blad lezenswaard.

Marietje Neeteson-van Zummeren verraste de redactie met een mooi artikel van haar hand over het mannenkoor waarin haar vader zong. Fraai geïllustreerd door Bert Akkermans, terug naar het rijke Roomse leven van voor de oorlog. Het Gregoriaans komt je bijna van de pagina's tegemoet.

Marinus Boeijen is helaas niet meer in ons midden. Hierbij postuum zijn bloemrijk geschreven waarnemingen uit zijn Tuureindse jeugd. Marinus geeft in zijn verhaal soms zelf aan dat niet elke herinnering even scherp meer is. Alle begrip daarvoor. De sfeer van de jaren 20 en 30, het kinderspel, spoorlijn en station, de nijverheid en bedrijvigheid in de buurt en de omgang van buurtgenoten met elkaar weet hij raak te schetsen.

Bart Megens bracht in hetzelfde Tuureind zijn jeugd door en heeft een eerste (?) kort stukje daaraan gewijd. Bart heeft er bij het schrijven voor gekozen om zijn stuk deels in het ABN en deels in Bèrgse spreektaal weer te geven.

De redactie respecteert dat graag en heeft unaniem besloten 'Hanna is ut itte verrig' niet uit de kast te trekken om zijn verhaal aan de hand van het woordenboek volledig te herschrijven.
We hebben met plezier gekozen voor Bart's oorspronkelijke vorm.
Voor diegenen die het Bèrgs niet (meer) machtig zijn nog de tip: hoe vlotter je het dialect doorleest en niet blijft hangen op een enkel woord, hoe beter het begrip van de tekst zal blijken te zijn.

De redactie.

Herinneringen bij het zien van deze nostalgische foto.

Marietje Neeteson-van Zummeren

Bij het zien van deze oude foto gaan je gedachten terug naar de tijd rond 1930.
Hier stáát 'n koor! Met een zekere status en trots. 't Is de tijd van het 'Rijke Roomse leven'.
De achtergrond van de foto is de kerk.
De kerk, die zo belangrijk was voor hun vereniging.
Het kerkelijk leven, dat ook zo'n grote rol speelde in het leven van de mensen van die tijd.
De 52 zondagen van het jaar, met een Hoogmis in de morgen en een Lof op zaterdagavond en zondagmiddag. De hoogtijdagen, zoals Kerstmis, Pasen, Hemelvaart en Pinksteren.
En ook in die tijd, Allerheiligen en Allerzielen, St. Petrus en Paulus (29 juni) en Sacramentsdag.
En drie dagen voor Hemelvaart processies buiten, om zegen te vragen over de vruchten der aarde.
Steeds was dan dit koor aanwezig om deze feesten of vieringen op te luisteren.
Het was de gewoonte, dat elk huwelijk kerkelijk werd ingezegend. Maar wie 'krap bij kas' zat, trouwde in een 'vroegmis' om half zeven en dan zonder koor.
Daarbij kwamen dan ook nog de huwelijksmissen en de uitvaarten.
Voor deze laatstgenoemde vieringen moesten veel koorleden hun werkzaamheden wel voor een halve dag neerleggen om die diensten te gaan opluisteren. Wie niet present was, betaalde 30 cent boete. Dat ging dan in de contributiepot. Men vond dit normaal in die tijd. Niemand klaagde daarover.
Maar ondanks dat je nu toch wel even zou nadenken om bij zo'n koor te gaan, was het toen een eer om lid te mogen worden van dit parochiële mannenkoor. 't Was een gezellig koor.
De repetities waren vaak ontspanningsavonden.
't Was een tijd, waarin bijna niemand een auto had en 'op vakantie gaan' nog geen gewoonte was. 't Waren crisisjaren en er moest hard worden gewerkt.
Dan waren die zangavonden heel welkom.
Wat ook aantrekkelijk was om koorzanger te worden was de waardering van de Berghemse gemeenschap.

Iedereen ging nog ter kerke. Dus er werd gezongen voor een volle kerk; voor een groot gehoor. Dat gaf wel veel voldoening.
Maar een kerkkoor zou in die tijd geen goed kerkkoor zijn geweest als er niet werd gezongen
'Ad majorem Dei gloriam'
(tot meerdere eer van God).
Ja, zo zongen zij dan ook; met bezieling.
Vanuit hun overtuiging.

Wat was hun repertoire?
Welke liederen zong dit koor?
Burgemeester Baudoin was de dirigent.
Antoon Janssen de organist.
Koorleden waren er veertien in getal. Het was dus een betrekkelijk klein koor. Maar het stond muzikaal op een hoog niveau.
De leden kregen een goede stemvorming en er werd veel aandacht geschonken aan het lezen van het notenschrift. Er werden best heel moeilijke stukken ingestudeerd.
Zoals o.a. vierstemmige muziek van Palestrina en Perosi.
En wat belangrijk was voor een koor van die tijd was de kennis van het Gregoriaans.

De zangboeken waren: het Kyriale *(met de vaste gezangen zoals het Kyrie, het Gloria en Credo)* het Graduale en Manuale *(met de wisselende gezangen).*

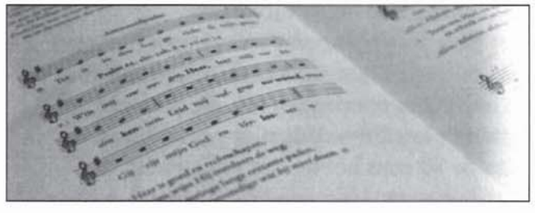

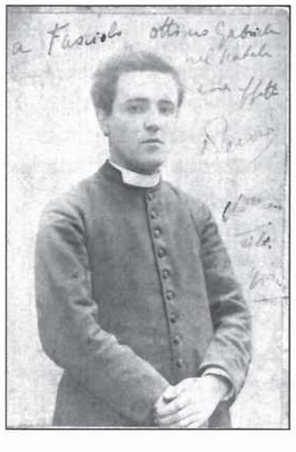

Lorenzo Perosi

1872 tot 1956

Priester en componist. Kapelmeester van de Sixtijnse Kapel.

Giovanni da Palestrina

Rome 1525 tot 1594

Al tijdens zijn leven een beroemd componist. Palestrina componeerde een enorme hoeveelheid kerkelijke muziek, waaronder wel 105 Missen.

Zijn composities werden gekenmerkt door een heldere melodische structuur en een goede harmonie in de zangpartijen.

Liederen van deze twee componisten werden graag gezongen.

De akoestiek van de Berghemse kerk leende zich buitengewoon goed voor de muziek van Palestrina.

De kerkmuziek was 'Gregoriaans'.
De kerktaal was 'Latijn'.

***Paus Gregorius 1** (de Grote)*
590 tot 604

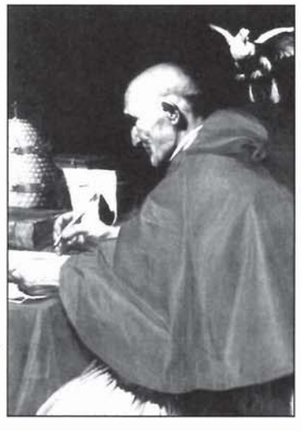

Voor de katholieke kerk een belangrijke, aristocratische en ascetische paus. De duif symboliseert hier de H. Geest, die hem inspiratie gaf voor zijn vele geschriften. Hij ordende ook de kerkmuziek, die naar hem is genoemd: 'het Gregoriaans'.

Gregoriaans verschilt veel van moderne muziek.
Het is muziek met een zogenaamd vrij ritme.
'Vrij' betekent hier, dat er geen vaste maatindeling is; of zo je wilt een 'beat'.
Vrijwel alle klassieke en lichte muziek heeft een beat, een maat of noem het maar een metrum.
Het Gregoriaans heeft twee- en driedelige maten door elkaar.

De beweging van het Gregoriaans kun je vergelijken met stromend water, met eb en vloed. Elke golf is daarbij weer anders dan de volgende.
Natuurlijkheid en rust gaan uit van Gregoriaanse muziek.
Er is geen crescendo of decrescendo.
't Woord 'onthaasting' past wel bij deze muziek.

In 't Gregoriaans bestaat de notenbalk uit vier lijnen met aan het begin een do- of la- sleutel.
De basis bestaat uit elementen van één, twee en drie noten. Door deze door elkaar te gebruiken, geeft dat het karakteristieke 'vrije ritme' weer.

'Een Gregoriaanse opgave'.
Zie je in b.v. dit Avé Maria de twee- en driedelige maten door elkaar?

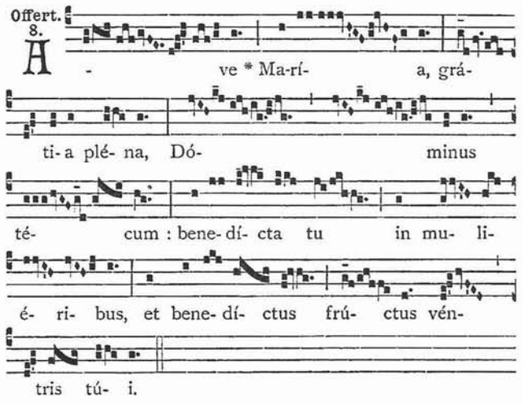

Elke koorzanger moest examen doen om lid te kunnen worden van het koor. Dit examen bestond uit het kunnen lezen van het notenschrift, de Introïtus (intredegezang) kennen van alle 52 zondagen van het jaar (een onderdeel van de wisselende gezangen) en begaafd zijn met een goede stem. Dit was de basis voor een goed koor.

Soms waren de repetities erg zwaar.
't Gebeurde, dat enkele lenige zangers voor de repetitie buiten op 't dak klommen en een 'plavuis' (een grote tegel) op de schoorsteen legden. De repetitie begon... de potkachel werd even goed opgestookt... de rook sloeg naar binnen en na enkele ogenblikken kwamen de zangers hoestend naar buiten... De repetitie was afgelopen.

Op kerkelijke hoogtijdagen was er regelmatig processie in de kerk.
Het koor was daarbij onmisbaar.

Meisjes waren er trots op, om dan als bruidje mee te mogen lopen.
'Snitsels' strooiend voor 'het Allerheiligste'.
Een gewijde hostie werd in een monstrans plechtig meegedragen door de pastoor met misdienaars. De snitsels hadden de meisjes thuis geknipt van gekleurd papier.
Ook de vier kerkmeesters liepen dan mee.
Voor de jongens stond het stoer om een vaandel mee te dragen in de processie.
Het waren 15 vaandels; 5 afbeeldingen van 'de blijde geheimen', 5 van 'de droevige geheimen' en 5 van 'de glorievolle geheimen'.

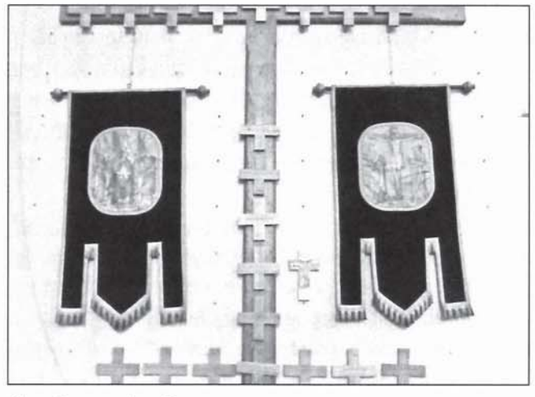

Foto: Jos van den Burgt

Twee vaandels hangen nu nog in de parochiekerk naast de gedachteniskruisjes van de overledenen.
Het koor liep daar zingend tussen.
Alleen de organist en de burgemeester bleven boven op het koor; de eerste voor de orgelbegeleiding en de tweede om toezicht te houden op 't geheel. En een overvolle kerk volgde dan biddend en zingend de processie.
Dat was wel een prachtige uiting van geloofsbeleving in die jaren.

De leden van het koor.

Op de foto zit, als de spil van het koor, burgemeester P. Baudoin.
Een gemeente dirigeren is voor een burgervader heel gewoon.
Maar dirigent zijn van een parochieel mannenkoor is voor een burgemeester wel uniek.
Geschikte zangstukken uitkiezen, de partituur kunnen lezen, en een koor de voldoening geven van goede uitvoeringen, dat was het bijzondere van deze dirigent. Dat was klasse!
Bovendien onderhield de burgemeester door deze vrijwilligersbaan een goed contact met veel Berghemnaren.

Rechts van de dirigent zit pastoor C. van Tetering.
Een goede pastoor. Hij kende al zijn parochianen.
Hij had belangstelling voor alle koorleden, ook voor hun werk en hun gezinnen.
De pastoor was de voorzitter van het koor.

Links van de dirigent zit kapelaan W. Gerrits.
'Geestelijk adviseur' van het koor.
'n Kapelaan werd al bij zijn aanstelling 'geestelijk adviseur' van alle verenigingen van de parochie; zoals van de voetbalclub, de Jonge Wacht, de Kajotters en Kajotsters, de Jonge Boerenstand, de toneelvereniging, fanfare 'Concordia', enz.

Links van de kapelaan zit Frans van den Heuvel.
Hij was bestuurslid, woonde alle vergaderingen bij en lette op 'het reilen en zeilen' van het hele koor.
Frans woonde tegenover de pastorie, samen met zijn zus Marie.
't Waren 'geziene mensen' in 't dorp. Bij veel verenigingen waren zij betrokken; zo ook bij dit zangkoor.

Nu komen we bij de koorzangers:

Naast Frans van den Heuvel zie je dan Wim van Erp.
Van beroep was hij boer. Zijn boerderij stond in Den Heihoek, (nu Hoessenboslaan 26).
Hij was een joviale man en hield wel van een grapje.

Rechts, naast pastoor van Tetering zie je Antoon van Erp-van de Geer.
Hij was een echte solozanger. Had een krachtige stem en de durf om alleen te zingen.
Het 'Panis angelicus' (brood der engelen) was zijn lievelingssolo.
Antoon was welbespraakt, kon goed speechen en mooie verhalen vertellen. 'Op jacht gaan' was zijn hobby.

Hij was de zoon van burgemeester Joh. van Erp en woonde in de Laanderstraat (nu Burg. van Erpstraat) in de monumentale boerderij 'de Plataanhof'.

De eerste van links op de onderste rij is Driek van Vugt.
Molenaar (mulder) van beroep.
Hij had een elektrische maalderij op de hoek van het Mollenstraatje (nu de St. Willibrordusstraat).
Klanten, die hun koren lieten malen, zagen hoe Driek, voor hij z'n elektrische motor aanzette, eerst een kruis maakte. Dat was voor die tijd gewoon.
Een van zijn zes kinderen, Jan, werd later de bekende aalmoezenier van het gevangeniswezen te Groningen en in Den Haag.

Op de tweede rij, de eerste van links, staat Antoon Janssen, de organist.
Hij had (twee huizen verder dan Driek van Vugt) een bakkerij met winkel waarin, voor die tijd, 'luxe' gebakjes lagen in een vitrine.
Antoon had muzikaal talent; behalve orgel, speelde hij ook piano en was een goed violist.
Hij componeerde soms zelf muziek o.a. een 'Tantum Ergo'.
Toen het kerkportaal werd vernieuwd en er een wenteltrap kwam naar het koor, kon Antoon het koor niet meer bereiken en 'kwijnde' weg, zo vertelde zijn dochter.

Links van de organist staat Tinus van Zummeren.
Hij had een priesteropleiding gevolgd in Grave (lagere studie) en twee jaar te Leuven (hogere studie).
Daarna trad hij in de voetstappen van z'n vader en begon, na z'n huwelijk, een schildersbedrijf met winkel in de Laanderstraat (nu Burg. van Erpstraat t.o. het nu gelegen Zalencentrum 'De Merx').
Fotograferen was zijn hobby. ('t Fototoestel nog op een statief met een zwarte doek erover.
En de foto's ontwikkelen op glasplaten.)
Op deze foto was hij 49 jaar oud, getrouwd, en de gelukkige vader van zeven kinderen. Hij had het druk met zijn gezin en zijn zaak.
Zijn lidmaatschap van dit koor was toen zijn enige ontspanning.

Links naast hem staat zijn twintig jaar jongere broer Sjef van Zummeren.
Die had, na het behalen van zijn Mulo-diploma bij de Fraters te Oss, gekozen voor een kantoorbaan.
Na zijn huwelijk begonnen Sjef en zijn vrouw, Jo Janssen, een kruideniersbedrijf in de Laanderstraat.
Dat bedrijf groeide uit tot supermarkt 'De Kroon'.
In die tijd hadden de mensen thuis nog geen diepvries. Bij 'De Kroon' stond ook 'De Iglo'; een aanbouw met diepvrieskluisjes, die klanten konden huren om pakketjes vers vlees van thuisgeslachte runderen of varkens in te bewaren.

De vierde van links is Jan Hilkes.
Hij woonde met zijn gezin in de Laanderstraat t.o. het boterfabriek 'St. Joseph'.
Hij was koperslager van beroep en had daarbij een winkel met lampen en elektriciteitsartikelen.
Ook runde hij met zijn vrouw, Truus Broess, het bijbehorende café 'Café Central'.

De koorleden waren allemaal mensen, uit de Berghemse gemeenschap.

Zo ook de twee senioren: Jan Ploegmakers en Tinus Mulders.
Jan was de vader van aannemer Gijs Ploegmakers, die na de oorlog in de jaren 1945-'50 werkte aan de wederopbouw van veel Berghemse huizen.
En Tinus bleef, nog lang na zijn pensionering, imker.
Veel Berghemnaren hebben genoten van zijn biologische honing.
In hun jonge tijd, zo vertelden zij, hadden zij een krachtige stem.

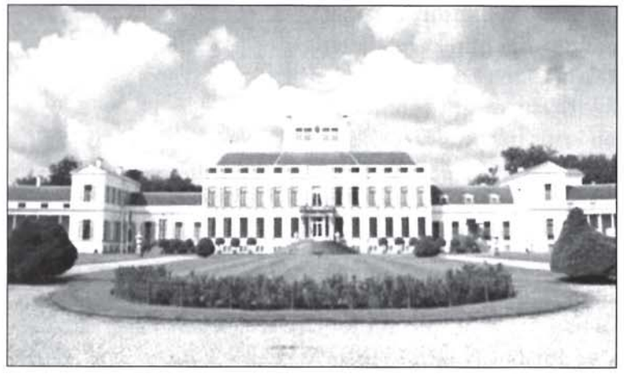

Op een gezamenlijke reis met het toenmalige koor kwamen zij langs paleis Soestdijk gereden. De bus stopte en zij kwamen op het idee om op het grote gazon als koor uit volle borst te zingen:
'Domine salvum fac Regina nostra'
(Heer, zegen onze Koningin).
Dit werd ook elke zondag na de hoogmis gezongen.

En... De ramen van het paleis gingen open...

Links naast Tinus Mulders staat Kil van Hintem. Ter ere van zijn bruiloft werd deze foto gemaakt.
'n Man met veel energie, op te maken uit verhalen over zijn leven, verteld door zijn dochter.

Op zijn vijfde verjaardag werd zijn vader begraven en kwam zijn moeder (in die tijd nog zonder uitkering), met haar drie zoontjes alleen te staan.
Kil, Lambert, die later Carmeliet werd en naar Sao Paolo (Brazilië) ging en Piet, die ambtenaar werd van de burgerlijke stand te Bergeijk.)
'n Oom was wel voor hen een grote steun.
Kil, als oudste, moest vroeg aan het werk, hoewel hij goed kon leren.
Dat bleek later ook wel. Want na gewerkt te hebben op een houtfabriek en vervolgens bij de werkverschaffing, kreeg hij een tip van de gemeente, dat er plaats voor hem was bij de politie in Tegelen.
Door zelfstudie werd hij Agent en later 'Inspecteur-Corps-chef van Politie' te Tegelen.
Hanneke en Kil kregen vijf zonen en twee dochters.

Naast Kil staat Janus van Vugt, een oudere broer van Driek van Vugt.
Hij was boer van beroep en woonde in de Helstraat (nu Runselstraat).
Zijn kleinzoon zet de familietraditie voort en heeft daar nu nog een prachtig boerenbedrijf.

De volgende zanger is, de in Berghem overbekende persoon, Jacques Gielen.
Een blijvend aandenken aan hem is, in ons dorp, nog steeds 'het Meester Gielenplein'.

Hij zette zich in voor vele 'Bergse' verenigingen.
Maar, om nu bij dit koor te blijven:
Jacques Gielen, hier nog onderwijzer aan de Aloysiusschool (de jongensschool, waarvan hij later 'hoofd der school' zou worden), was ook zeer waardevol voor deze vereniging. Hij zou de opvolger worden van dirigent P. Baudoin.

Rechts boven staat het jongste koorlid, Wim van Grunsven, 22 jaar oud.
Als enige zoon van Dorus van Grunsven nam hij, na zijn gymnasiale studie, de boerderij over.
Maar in z'n hart was hij geen boer en ging op latere leeftijd, na zijn huwelijk met Nicolaä van der Putten, weer studeren: politieke- en sociale wetenschappen en behaalde daarin de graad van doctorandus.
Hij betekende veel voor Berghem: 18 jaar was hij wethouder, voorzitter van de N.C.B., lid van de Provinciale Staten, voorzitter van de zuivelfabriek 'St. Joseph' en werkte bij de Provinciale Waterstaat i.v.m. aankopen van grond.
Zijn zoon werd later Pastor van de Ontmoetingskerk te Nijmegen.

Vele koorleden hadden in die dertiger jaren een druk bestaan.
Het comfort van deze tijd kenden zij nog niet.
Vooral lichamelijk moest er hard worden gewerkt. Zelfs een vrije zaterdag hadden de meeste leden niet vanwege hun zaak of bedrijf.
Maar naast hun werk vonden ze bij dit koor een gezellige sfeer.
Onderling was er een goed contact, wat bleek uit reisjes en bedevaarten, die ze samen ondernamen naar b.v. Handel (een Mariaoord) en Zeeland (Sinte Knillis, patroon tegen stuipen en vallende ziekte. Deze ziekten kwamen veel voor bij kleine kinderen).

En die goede verhouding bleek ook uit de volgende feestelijke gebeurtenissen:
Zoals op deze foto te zien is, zijn ze ook tezamen op het feest geweest van Kil van Hintem.

Zo werden ze ook uitgenodigd op het zilveren huwelijksfeest van Wim van Erp.
In de avondschemering toog 't koor richting 'Den Heihoek'.
Voor de boerderij van Wim liepen zijn koeien rustig in de wei. 'n Koe werd uit de wei gehaald en met guirlandes omhangen. Bij Wim werd aangebeld en z'n vrouw, Marjan Gremmen, deed open.
"Och Wim, kom toch eens kijken wat 't koor voor ons heeft meegebracht!"
Maar een boer kent z'n vee...

" 't Is m'n eigen koe Marjan..."

Zo werd ook Tinus Mulders 80 jaar.

Bij de 'receptie' werd een leunstoel aangeboden.
Maar mensen, die blijven zingen, blijven jong van hart...
Want wat zei Tinus tegen z'n vrouw?
"Zet dieje stoel mar op den zolder vur m'nne ouwe dag".

Een hoogtepunt van 't jaar was wel 'het Cecilia-feest' op 22 november. 't Was een lichtpuntje in dat donkere jaargetij.

Er werd dan een feest georganiseerd in 'Café Hartjes', nu Zalencentrum 'De Merx'. Marie, Janus en Toon Megens (Hartjes) runden dat café.

Marie was bekend om haar fijne kookkunst en Janus en Toon waren goede gastheren.

Voor deze gelegenheid werd er zelfs een varken geslacht, november was dan ook 'de slachtmaand'. Er werd dan genoten van een heerlijk diner, van voordrachtjes en zang.

De dag na het Cecilia feest werd er nog een koffietafel gegeven om de restjes op te maken en nam menige koorzanger nog een worstenbroodje mee naar huis 'voor de vrouw'.

Zo proefde zij ook nog een beetje de sfeer van het Cecilia-feest.

De heilige Cecilia is de patrones van de kerkmuziek.
Over haar leven is weinig bekend.
Ze werd geboren omstreeks het jaar 200 te Rome en behoorde tot het geslacht der Cecilianen.
Zij trouwde met Tiberius.
De legende vertelt, dat zij tijdens haar huwelijk, onder de feestelijke klanken van het orgel, voor altijd trouw beloofde aan haar man en aan de Heer. Ook Tiberius werd christen.
Vanwege de christenvervolging is zij de marteldood gestorven, zo ook haar man.

"Gildebroeders maakt pleziere
Met muziek, vroeg ende laat...
Laat ons nu de jaarfeest vieren
Van de maagd Cecilia."

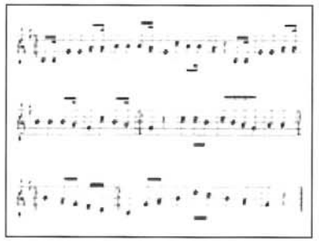

Dit gildelied werd al gezongen in de Middeleeuwen op het jaarfeest (22 november) van Cecilia.

In 1957 liet pastoor A. van Weert het kerkportaal vernieuwen.
De oude trap naar het koor, die achter een houten muur lag, werd gesloopt.
In plaats van die schuinsoplopende trap kwam er een open, steile wenteltrap naar boven. Het kerkportaal werd er wel wijder van. Maar voor vele koorzangers, ook ouder geworden, werd die klim naar boven te zwaar.
'Met pijn in 't hart' moesten ze voortaan een plaats zoeken beneden in de kerk, waar ze zich niet thuis voelden.

Zij waren 'koorzanger af'.
HUN KOOR was verleden tijd...

Jeugdherinneringen

Marinus Boeijen

Deze beslaan de periode 1924 van de bewaarschool tot 1932 in de toegevoegde 7e klas bij bovenmeester Smits.

Vooreerst wil ik stellen dat ik er in 1995 pas achter kwam dat wij overal vandaan onze brieven naar huis stuurden, en wel naar een adres dat niet voorkwam in het bevolkingsregister van Berghem, namelijk: **Kleine Koolwijk B3**.
Driek de Booi (Van Zummeren) heeft daar overigens nooit moeite mee gehad en leverde de post keurig af. Het voornoemde adres gold **wel** voor onze buren aan de overkant van de weg, en behoorde onder de gemeente Herpen.

Het was voor de schoolgaande jeugd uit het Duurendseind (Tuureind) ongeveer een half uur lopen naar school en/of kerk. Dit was dus vier keer per dag die afstand.
Op de bewaarschool, de kakschool genoemd, mochten we bij de zusters 's middags overblijven.

Vanaf mijn ouderlijk huis had ik de keuze uit drie routes:
1. Over het voetpad langs het spoor
2. Door Stokkesteeg-Laanderstraat-Mollenstraat
3. Stokkesteeg-Laanderstraat-Molenveld-Mollenstraat.

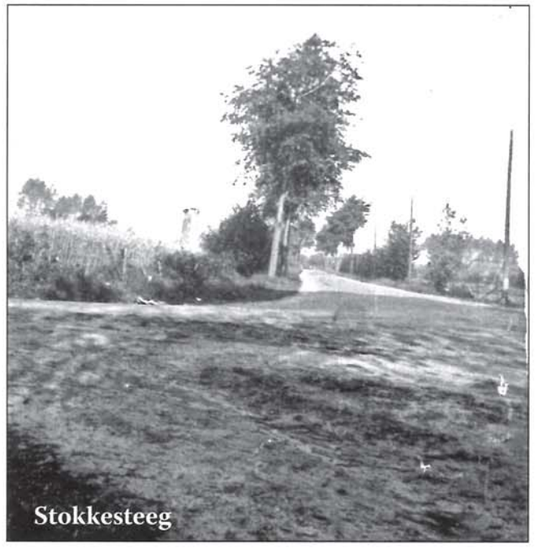

Stokkesteeg

Dicht bij de spoorlijn wonende waren we hiermee ten nauwste verbonden. Als ons moeder ons 's morgens riep voor kerk of school, ging dat dikwijls vergezeld van: "De trein van 7 uur is al weg."

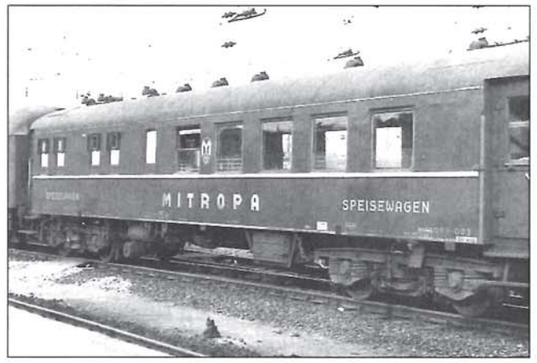

's Zomers bij het 'koe huuen' keken we vol ongeduld uit naar de 'Mitropatrein' die om 21.00 uur langs kwam denderen, want dan konden we naar huis. 's Nachts en 's avonds lagen we in bed te trillen door de passerende goederentreinen of late personentreinen.
Bij de personentreinen hoorden we de bijbehorende geluiden van stoppen en wegrijden, het dichtslaan van portieren en de langs de trein lopende conducteur die de naam Berghem afriep in variërende nadruk en toonhoogte der lettergrepen.

Bij het wegrijden hadden we op de cadans van de stoomstoten een deuntje verzonnen dat luidde: "Naar-Gef-fen-toe-naar-Gef-fen-toe-wat don-dert-het-al-kost-het-geld"- en zo voort.

De spoorwegovergang was voorzien van hekken, die door de stationschef met de hand gesloten en geopend moesten worden.
De seinarmen moesten eveneens met de hand bediend worden.
De spoorwegovergang lag in een bocht en kon wel eens lang gesloten blijven, vooral als er een lange goederentrein gerangeerd moest worden. Aan weerszijden trad dan filevorming op van boeren- en voermanskarren, met soms een auto ertussen.

Het gebeurde ook wel eens, dat de wachtende paarden bang werden van dat stoom uitblazend monster van een locomotief. Ze steigerden, raakten verward in het tuig of sloegen op hol.

De bijbehorende losplaats was ook een geweldige trekpleister. Het rangeren was voor ons interessant om naar te kijken. Als er kolenwagens bij waren kregen die bijzondere aandacht. Na rangeren kwamen de voerlieden met hun hoogkarren om de lading in te nemen en naar de kolenhandelaren in de omgeving te transporteren. Bij het overscheppen werd nogal eens een kooltje gemorst, die een slordige voerman wel eens liet liggen. Wij stonden al met emmers klaar om die kooltjes op te rapen. We dienden wel alert te zijn want onze buurjongens lagen ook op de loer. Zij waren dikwijls beter geïnformeerd en zaten er korter bij. Het kwam niet bij ons op om ook maar één kooltje uit de spoorwagon te gappen. We zouden ze van onze ouders direct terug moeten brengen.

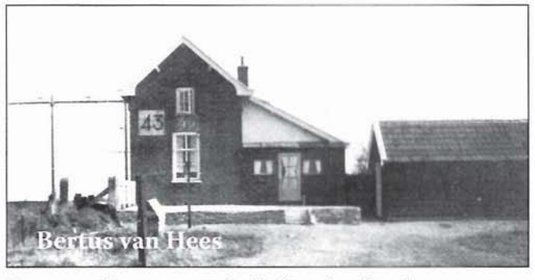

Bertus van Hees

De spoorbaan was afgebakend gebied en slechts toegankelijk voor NS personeel. Als ik 's zondags bij Bertus van Hees een dubbeltje op moest halen voor het Wit-Gele Kruis, dan mocht ik niet via het mooie voet- en fietspad langs de spoorlijn, maar door de Hoenderbos met alle ongemakken van dien. Vanaf het voetpad komend heb ik het 's avonds wel eens gewaagd om bij Hasje van den Berk langs de spoorbaan te lopen en op het perron door de afrastering te kruipen en via onzen hof naar huis te glippen, in de hoop dat niemand mij gezien had.

Vuurtje stoken in de bermen van de spoorbaan was een ondeugd die we de stoker op de locomotief in de schoenen schoven. Bij het bijvullen van de ketel vielen er wel eens gloeiende kooltjes in de berm, die ook wel eens brand veroorzaakte. Als de machinist kwajongens in de berm ontdekte, spoot hij een straal water over hen uit. Met een nat pak thuis komen was moeilijk uit te leggen.
De kiezel tussen de bielzen van de spoorlijn oefende ook aantrekkingskracht op ons uit. Er waren mooie exemplaren bij.
De minder mooie werden gebruikt om de potjes van de telefoondraden kapot te gooien.
Een ander spelletje was een grote spijker op de rails te leggen en die door de trein plat te laten rijden.
In 1929 is een kind van Hasje van den Berk voor de ogen van haar moeder door een trein overreden. Het kind wilde naar haar moeder komen die aan de overkant konijnenvoer aan het plukken was.De schreeuw van haar moeder om te blijven staan mocht niet baten.
Het hoogtepunt was de treinreis naar Oss om met moeder bij Wehberg een 'neij pekske te koeëpe' en alle dingen in de afgesloten coupés uit te proberen. De ramen openen door middel van uithangende leren riemen was het moeilijkste.
Na deze inleiding laat ik de bewoners uit mijn buurt de revue passeren en daar reken ik ook toe onze buren van de overkant , op Herpen's grondgebied.
Allereerst wil ik opmerken dat het gebruik van patroniemen en bijnamen veel voorkwam en door ons niet anders gekend werden. Wijlen Harrie Theunissen had bij een bijeenkomst van Oud-Indië strijders nog steeds de gewoonte om tegenover andere mij Mrienus van Brorrusse te noemen. Mijn broer Willy moest in 1998 nog aan een oudere inwoner van Berghem vragen hoe Frans van Linderen eigenlijk schreef. Met 'schrijven' werd dan bedoeld wat zijn achternaam was.
Het gebruik van bijnamen was in mijn schooltijd heel gewoon en ik hoop door het gebruik hiervan geen lezers te kwetsen.
Ik begin mijn wandeling door het verleden achter in de hei, de laatste huizen vóór de 'Knijnenberg' waar we dikwijls gingen spelen en ravotten.

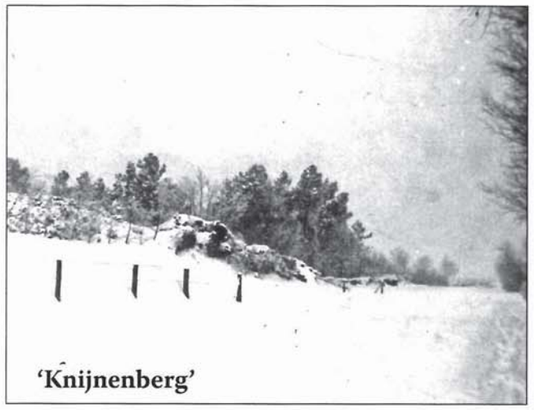

'Knijnenberg'

Als eerste noem ik dan Piet de Krèl (den Brok) en ernaast Frans den Druumer (Dromers). Piet was landbouwer en Frans arbeider. Naar ik meen te weten heeft Frans ook nog de 'Ròmkar' gereden. Hier kwam ik als kind in huis om rozenhoedjes en rozenkransen te bidden bij ziekte (bedienen) of overlijden. Voor Frans Dromers heb ik enige malen naar de Megense dokter moeten gaan voor medicijnen. Ik kon dan Frans zijn fiets lenen, die veel te groot voor mij was en tussen de stang door naar Megen moest fietsen.
Na een gevaarlijke tocht over de dijk van Haren naar Megen, waarbij eens het water van de Maas van dijk tot dijk stond en hier en daar zelfs over de dijk stroomde, volgde het urenlange wachten in een volle muffe wachtkamer. Tussen mensen met allerlei luchtjes, vermengd met natte opdrogende kleding.

'de Megense dokter'

Bij het bidden bij Frans Dromers konden ze niet allemaal in de woonkamer en zaten er ook op de deel en stal. In de verte hoorden we dan de voorbidder of voorbidster murmelen waarvan we wisten dat het Onze Vaders en Weesgegroeten waren.

Teruggaande naar de Koolwijk kwam ik vooraan bij het huis van Driek Broeksteeg. Ben er wel eens binnen geweest voor een boodschap maar weet er verder niets van.
In de bocht naar de Grote Koolwijk woonde Brord van Uden. Ook hierover weinig te melden.
Aan de overkant hiervan woonde Ceel de Schipper (Marcellus Klerks). Naast zijn huis was een voet- en fietspad dat door de Herpse fabrieksarbeiders gebruikt werd om naar Oss te fietsen.
Bij Ceel werd wel eens gekaart onder de olielamp. Het aansteken van de lamp kon nog wel eens wat problemen geven. Het gebeurde nogal eens dat bij het herplaatsen van het glas, dit bedekt werd door een laag roet en eerst grondig gereinigd moest worden om enig licht door te laten. Ceel was ook landbouwer van beroep.

Het volgende huis aan die kant werd bewoond door Has de Snol (Johannes Ceelen). Alhoewel het onze naaste buren waren kwamen we er niet veel over de vloer. Has hield van practical jokes, was arbeider en keuterboer.
Hij had land in pacht op Herperhoeve en wij op den Heikamp.
Vader was erg secuur en hield van rechte voren bij het ploegen. Has was daar niet zo secuur in. Als dat ter sprake kwam vroeg Has aan vader: "Woar denkte gè dè 't meste rog op groeit Brorrus, op un krom... of op un rèchte voor?"

Volgens Frans Ceelen is hun huis gebouwd in 1922. Bij een storm is enige jaren later het hele dak eraf gewaaid, volgens ik van moeder heb horen zeggen. Sindsdien is zij steeds bang voor wind geweest.

Tegenover Ceelen woonde Pèt de Schier (Petrus van den Heuvel). Kwam daar wel eens bij gelegenheid van burenhulp bij oogst of dorsen.

Verder naar het spoor naast Ceelen stond ons huis. Het was een klein arbeidershuisje met mogelijkheid tot keuterboeren.
Ik zal vermoedelijk 4 jaren oud geweest zijn toen we vanaf het Molenveld 125 daar kwamen wonen. Het stond met het achterhuis naar de straatkant.

Ik kon me vaag herinneren dat ik speelde met een meisje uit een woonwagen.
Uit het bevolkingsregister van Berghem bleek op Halve Morgens B3 het gezin van Hendrikus Smits te wonen. Dit was het adres van ons huis, onze familie en ik heb een en ander dus nader uitgezocht.

Hendrikus Smits en zijn vrouw Geertrude Carolina Brands met hun vier kinderen werden op 10-12-1926 ambtshalve ingeschreven komende uit Heerlen.
Volgens overlevering woonden zij in een woonwagen die op ons erf stond, vandaar ons adres.
Volgens zijn geboorteakte was Hendrik Smits de zoon van Johannes Antonius Smits en Wilhelmina van de Haterd.
Zijn vader was bij zijn geboorte 19 jaren oud, klompenmaker van beroep en wonende te Berghem.

Woonhuis Fam. Boeijen

Brordus Boeijen was na zijn huwelijk fabrieksarbeider in de vetfabriek van Jurgens. Hij werd ziek en daarna ging hij brood slijten voor zijn broer Bertus.
Hiernaast was hij in hart en nieren keuterboer. Na het brood slijten heeft hij nog enige tijd in de werkverschaffing gewerkt bij heide ontginning. Daarna zocht hij het alleen in keuterboeren tot aan zijn A.O.W.
In juli 1925 is ons huis tot de grond toe afgebrand en bij een straffe westenwind sloegen de vlammen ook over naar het huis van Wim Strik, dat eveneens totaal afbrandde.
Met behulp van Nardus Mulders, metselaar en koster, heeft vader de nieuwbouw ter hand genomen.

Huis fam. Strik

Nardus Mulders

Ons gezin werd weer herenigd, zij het in een huis waar toen alleen de kale muren, het dak en de buitendeuren gereed waren. Geen vloeren, geen zolder, geen binnendeuren en weinig of geen meubilair. Voor ons kinderen was het een mooie zandbak met allerlei obstakels van allerlei aard.

Naast ons huis werd in 1924 een slachthuis gebouwd door Harrie Theunissen. Het fabrieksgebouw bleef bij de brand gespaard, dankzij de stenen en pannendak. In het fabriekje werden varkens geslacht voor de export. 's Morgens vroeg was het een oorverdovend gekrijs van de te slachten varkens. Ik heb op veilige afstand het slachten wel eens bekeken.

Harrie Theunissen

Harrie Theunissen (den Tunnis) had een enorme rode snor en was naast zijn slachterij ook caféhouder van beroep.
Op de voorgevel stonden de letters 'Stations Koffiehuis'

Bij het café stonden stangen om de paarden aan vast te binden. Erg druk werd het café niet bezocht. Met de kermissen was er vanaf negen uur dansen en ik heb als kind wel eens angstig gekeken naar de zatlappen die als dood op de grond lagen en ik niet wist wat er aan de hand was. Het café van Harrie den Tunnis is ook door brand verwoest en ik ben er tot dusver niet in geslaagd aan de weet te komen wanneer dat geweest is. Vemoedelijk in 1928 of 1929.
Het werd door Harrie herbouwd, zoals het er nu nog staat. Ik kwam er veel in huis om te spelen met mijn buurjongens van mijn leeftijd.
De kinderen van Harrie gingen in Oss naar school.

In 1930 verhuisde het gezin Theunissen naar de overkant in de gemeente Herpen.
Daar had Harrie opnieuw een huis laten bouwen en eveneens met café en gelegenheid tot boeren. Dat huis staat er nu nog.

Rond die tijd had Harrie ook een vrachtauto aangeschaft en als hij naar Herpen reed mochten wij tot de Schaijkse handwijzer meerijden en daarna teruglopen.

Naast ons kwam toen Frans van Loon uit Herpen te wonen. Hij hield ook café en zijn zonen maakten in de fabriek machinaal klompen. Het gekrijs der varkens werd vervangen door het gezoem van de klompenmachines.

Van Loon heeft er niet lang gewoond en werd in 1932 opgevolgd door Bijs van der Lee.
Het fabriek werd weer boerderij en er knorden weer varkens, ditmaal voor fokken en mesten.
Bijs van der Lee hield ook café en is de laatste bewoner uit mijn schooltijd.

De laatsten aan de zuidzijde van de spoorlijn waren de opeenvolgende bewoners van het station en de blokpost.

Als stationschefs heb ik in mijn schooltijd meegemaakt, Wijsbek en Molenkamp.
De laatste heeft mijn broer Tonnie en mij een reis per spoor naar Nijmegen aangeboden en wij liepen van het station naar de Heilige Landstichting.

We kregen ook nog een pakje sigaretten 'Miss Blanche', kleine ovale sigaretten met verguld mondstuk. Als we er op visite waren voelde ik mij niet erg op mijn gemak. Ik was niet gewend aan beklede meubels en tapijten op de grond en kleden op de tafel.

In het blokhuis achter in den Hoenderbos woonde Bertus van Hees waar ik al eerder iets over schreef.
De kinderen in onze buurt laat ik maar buiten beschouwing, want dat zou me teveel worden. De kinderen van Wim de Wekker (Wim Strik) gingen wel in Berghem naar school. Wim was ook landbouwer van beroep en kwam dan ook regelmatig binnenlopen. Ons Marietje had hierbij de meeste aandacht. We hadden een kinderrijke buurt en aan speelgenoten geen gebrek.
We steken de spoorlijn over en komen links aan het winkeltje van Toon de Pier (Van den Heuvel) Bij Tonia konden we losse sigaretten kopen voor één cent per stuk.
Dat was dan van het merk 'Auto' of 'Piraten'. Een pakje vol 'Kiazim' met rijk geborduurde vlinders erin was voor ons onbereikbaar.
Tonia verkocht ook wel grutterswaren op kleine schaal.
Ik kwam er later pas achter dat Toon van beroep klompenmaker was.

Aan de overkant woonde Jantje Megens, de voerman en landbouwer. Achter in de jaren 20 kwam er een vrachtauto op het erf, een Chevrolet meen ik. Op de zijkanten was te lezen: 'Gebroeders Megens Expediteurs'. Bertus en Cilles Megens hadden ons hier veel over te vertellen.

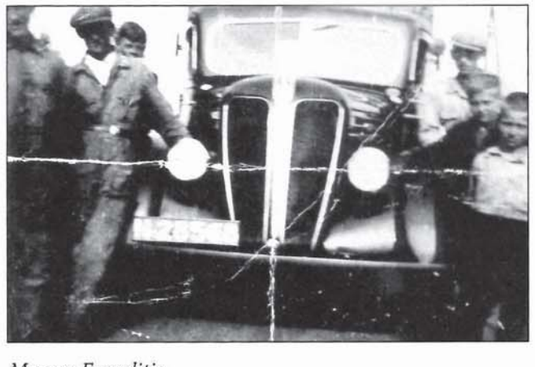

Megens Expeditie

Als wijk Durenseind werd er regelmatig gevoetbald en gevochten met andere wijken. Dit liep wel eens uit de hand.

Er is een tijd geweest dat de meesters bij toerbeurt ons in de rij naar huis begeleidde tot aan het brandspuithuisje en de schutskooi.

Deze stonden op een driehoek bij de afslag naar het Veld, tegenover de kandidaat notaris zijn huis.
Een gewonnen voetbalwedstrijd werd uitbundig bezongen met: "Een nul is niks-twee nul is watze hebben met drie nul een broekje gehad".
Naast Toon de Pier herinner ik mij Janus Vos en daarnaast in een nieuw huis Nol Bergers.

Aan de overkant naast Jantje Megens woonde Hijs Boeijen, mijn oom. Hij was filiaalhouder van de NCB van het pakhuis vooraan op de hoek Stokkesteeg en Hondshoek.
Het staat er nog.
Mijn neef Tonnie Boeijen (Den Dikke) was mijn vaste speelkameraad en ik bracht mijn speeltijd meestal door bij hem. Het pakhuis was met zijn zolder en touwlift een ideale speelgelegenheid.
Voor in het gebouw hield de Roermondse eiermijn wekelijks gelegenheid tot de verkoop van eieren. Naar ik mij meen te herinneren was Toontje de Pracht (Van den Heuvel) hiermee belast.

Hijs Boeijen

Als hulp had hij een jongeman uit Haren, die met de fiets naar Berghem kwam en die Tonnie mocht lenen om 's middags naar school te gaan. Soms kon ik dan achterop de rit meemaken.

In de jaren 20 had men in Berghem ook een kindermis ingesteld en ik kan me ook nog herinneren dat we met een bus van het pakhuis naar de kerk werden gereden. Het lied dat onderweg werd gezongen was het Duitse 'Waldeslust'. Ik meen dat de firma Arts uit Grave dit organiseerde, maar zeker weten doe ik dit niet.
In het straatje achter het huis van oom Hijs woonde Cis vanVugt. Ik heb later gemerkt dat die ook in Herpen woonde.

Hiermee kom ik op minder bekend terrein.
Ik vergezelde moeder wel eens als ze de koe ging melken in het 'Bruukske' 's zomers bij het hooien, uitstapjes naar de wetering om visjes te vangen en clandestien proberen te zwemmen.
In de onderbroek in de hoop dat je kleren er na afloop nog lagen en over de natte onderbroek konden worden aangetrokken.

Een groot evenement vond plaats in 1929.
De Beerse Maas stond tot aan de laatste huizen in de Hondshoek.Roelof den Brok moest met laarzen aan de deur uit. Als ik mij goed herinner lag er ook een roeiboot naast zijn huis.
Mijn neef Tonnie van ome Hijs en ik hadden van twee telefoonpalen een prachtig vlot gemaakt. Door twee varkensbakken erop te spijkeren hadden we meteen een goede standplaats om het vlot voort te duwen met een flinke bonenstaak. Op die eindeloze watervlakte voelden we ons op zee.
Boven de wetering raakten we lichtelijk in paniek. Onze bonenstaken waren daar niet lang genoeg en we moesten ons met de hand naar ondieper water peddelen.
Toen later ook nog de vorst inviel hadden we een enorme ijsbaan en konden per schaats naar de omliggende dorpen. Op een der laatste dagen van dit ijsfestijn raakten we met een stel jongens ook weer in de problemen. Het water was aan het zakken en we bleven te lang in het dorp Haren. Het ingevallen ijs over de smalle slootjes was nog wel te nemen, maar de brede gleuf over de wetering durfden slechts enkelen aan.

De rest maakte een veiliger omweg via het eerste bruggetje in de Deursense steeg.

Huis Has den Brok

Om terug te keren tot de bewoners van den Hondshoek kan ik mij herinneren dat we wel eens gingen kaarten bij Kil van Sijmes (Den Brok). Ik ben voor een boodschap ook wel eens binnen geweest bij Driek Princen (Den Brok). Tinuske Brands is ook iemand uit den Hondshoek. Die man herinner ik mij het best achter een kruiwagen en alles oprapend wat hij op de weg tegen kwam. Als men aan hem vroeg wat hij daar mee moest doen antwoordde Tinuske dat je niet kon weten of het nog wel eens 'te paas kon komme'.
De Kattenhoek was mij als jongen ook nagenoeg onbekend. Het best kan ik mij herinneren mijn klasgenoot Pietje de Puun (Megens) Zijn vader was visboer en dat was aan Pietje op school heel goed te ruiken.

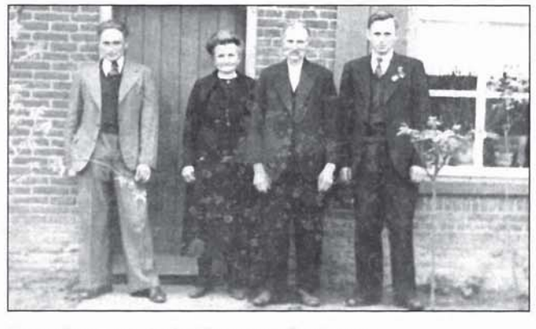

Fam. den Brok, links Piet en rechts Simon

Van de Kattenhoek kon men via de Landering weer in de Stokkesteeg komen. In de Stokkesteeg was de molen een markant punt. Ik moest wel eens wat rogge brengen om te laten malen. Bij een dezer gelegenheden mocht ik van Toon de Mulder (Megens) de werking van de molen bekijken.

Toon had zeker mijn nieuwsgierige blikken gezien als ik mijn zakje rog door een open en weer dichtslaand luik zag verdwijnen en dat even later door dat zelfde luik als meel weer terug kwam.

Molen 'De Anna'

Na de molen kwam een blok nieuwe woningen. Deze zijn tijdens mijn schooltijd gebouwd, maar ik weet niet in welk jaar. In de begin jaren twintig aan het eind van de Stokkesteeg een del met enkele bomen en struiken.
Langs het oude huis van Toon de Kuiper (Wagemakers) kon men via een straatje naar de Halve Morgens. Door de bocht heen kon men langs de smid de Fut (Van Grunsven) linksaf ook naar de Halve Morgens.
In de nieuwe woningen kwamen te wonen Kobus Hoeks, Hent Boeijen en Toon Wagemakers. Toon Wagemakers had ook een kruidenierswinkel. Van Grunsven had naast de smederij ook een bakkerij en kruidenierswinkel. In de Halve Morgens woonde Grad Megens, voerman en broer van Jantje Megens. Daar tegenover was het huis van Jan den Dominee (Joachim Boeijen), voor mij ome Jan. Hij was werkzaam in de zuivelfabriek.

Verderop het huis van Driek den Bruuker (Megens). De zoon Killeke was boerenknecht in Alphen aan de Maas en deze was de directe oorzaak dat ik daar ook terecht kwam.
Na mijn schooltijd liep ik thuis te niksen en kon nergens werk krijgen. Dagelijks stonden vele werklozen voor de poorten van de Hartog en Zwanenberg fabrieken, maar tevergeefsIk fietste een keer naar den Bosch op een advertentie voor een kantoorbaantje. Daar aangekomen kon ik aansluiten achter een rij van wel honderd gegadigden.Ik heb toch mijn beurt maar afgewacht om een poging te wagen. Ik had toch niet voor niks anderhalf uur gefietst. Heb er nadien niets meer van gehoord.

Bij de aanleg van de waterleiding in Berghem konden ze me ook niet gebruiken, al stond ik bijna dagelijks bij de teerput in den Hoenderbos waar aan het einde van de losplaats de teer aangemaakt werd om de buizen waterdicht aan elkaar te lassen. Misschien hadden ze toch op zekere dag iemand ergens voor nodig. Het bleek een ijdele hoop. Op zekere dag had ik vader vergezeld op slijtersronde, brood bezorgen. Toen hij bij Driek Megens naar buiten kwam riep hij stralend uit dat hij nu wat voor mij gevonden had. Vlug hierna kon ik een kussensloop pakken met wat kleren en kon den boer op. Een eigen fiets had ik niet en werd door broer Lee weggebracht. Als ik eens naar huis wilde op een zondag dan moest ik maar een fiets zien te lenen van Killeke de knecht of Hent van Os, den boer.

We hadden in Berghem pas een Gezellevereniging opgericht waar we 's zondags in de gymnastiekzaal van de school bijeen kwamen om allerlei spelletjes te doen.
Vanaf dat moment kwam ik slechts sporadisch in Berghem. Dit is ook de reden dat ik niet uitweid over mijn eigen generatie, omdat ik daar te weinig van weet. Het zal ook niet moeilijk zijn om via andere bronnen daar informatie over te verzamelen.
We gaan verder met de Halve Morgens en komen na Driek Megens aan bij Toon de Baard (Van den Heuvel). Hij was landbouwer van beroep, groot of klein, en dit beroep was in Berghem het meest voorkomend, naast landbouw arbeiders.

Aan de andere kant woonde Puk den Brok. Als kind moest ik daar wel eens stoofpeertjes gaan halen.
Naast Puk den Brok stond het huis van Hasje van den Berk, arbeider. Bij al deze mensen kwam ik door vaders broodslijterij regelmatig in huis. Een broodslijter was in die tijd een contactpersoon en het buurtpraatje kon soms lang duren, tot ongenoegen van het kind dat buiten in de kou op den hit moest passen. Als op zaterdag afgerekend moest worden was het helemaal niet meer in te schatten.

Als geldophaler voor het Wit-Gele Kruis wist ik maar al te goed hoe moeilijk het voor sommigen was om dat dubbeltje opzij te leggen. Niemand zal de armoede in die crisisjaren ontgaan zijn. De spoorlijn overgaande kon ik dan linksaf naar onzen hof en had daarvoor nog een huisje waar een spoorwegwerker Van Geffen in woonde.

Naar ik mij meen te herinneren heeft Janus Vos er ook gewoond.
Hiermede kom ik aan het einde van mijn schooltijdherinneringen uit mijn buurt. Het is heel summier en beknopt, wellicht ook met onjuistheden. Als kind van 14 jaren heb ik het heel erg gevonden mijn dorp te moeten verlaten.

Achteraf bij mijn genealogisch onderzoek is mij gebleken dat ik geen uitzondering was. Waarom zou ik niet de weg hoeven te gaan als vele mijner voorvaderen? Dat ik de bewoners van Hondshoek / Halve Morgen nader belicht, zal wel een verlate nostalgie zijn.

Ondanks de vele kinderarbeid, de soberheid van het leven kan ik toch terug zien op een gelukkige jeugd, in een wijk met vele kinderen, goede buurtschap, burenhulp en saamhorigheid.

De natuur in onze omgeving werd grondig gebruikt en soms misbruikt. Te noemen valt vogelnestjes zoeken om de eieren uit te blazen en aan garendraad te rijgen, het mollen vangen en de velletjes op een plankje spijkeren om te drogen en eventueel te verkopen, bij het koehuuen kikkers vangen uit verveling en er allerlei wreedheden mee begaan, kattenmeppen in de hei.

Bakker Boeijen

Tot slot nog de leerkrachten die mij het nodige bijgebracht hebben.
De eerste klas had juffrouw Cunen.

De tweede meester Gielen, de derde meester Arts, de vierde en vijfde meester Wouters, de zesde en later de zevende meester Smits.
In de kerk had ik Pastoor van Tetering en de kapelaans Kitselaar, Goette en Gerrits.

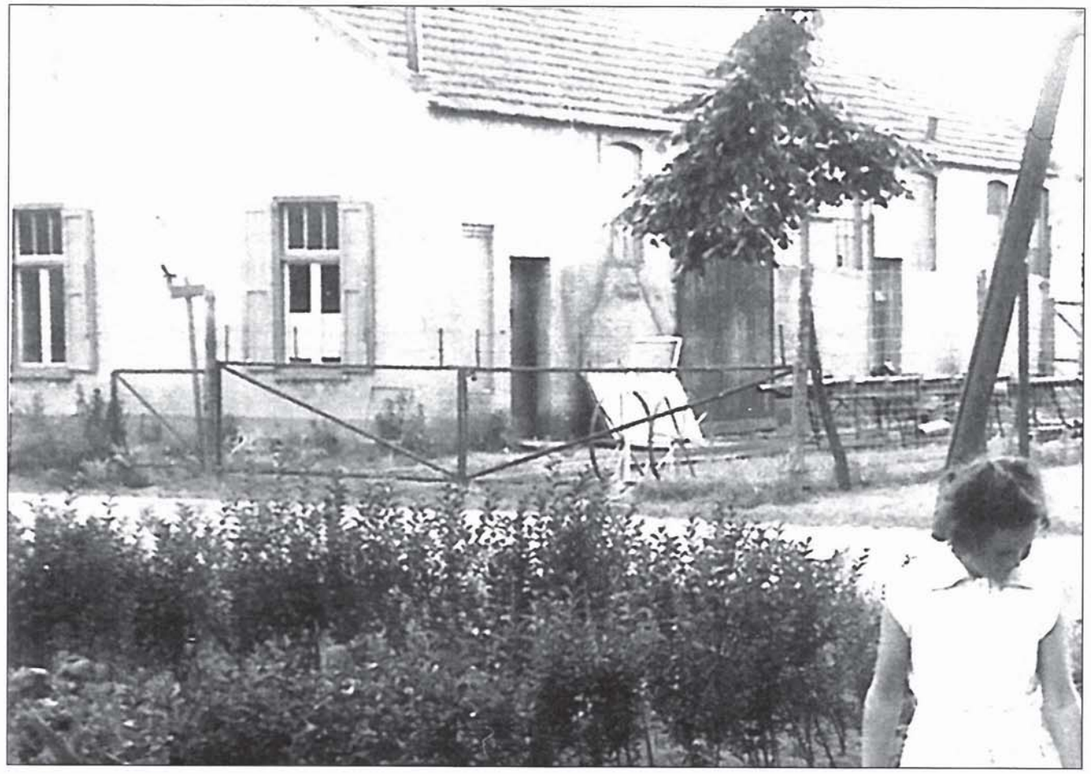

Het 'Fabriekske'

Om het plaatje rond te maken aangaande het fabriekske zoals het door ons werd genoemd het volgende:
Na Lee Vos was het Nol van Oorsouw die daar ging wonen, hij was getrouwd met Ciska van der Lee en het was dus een eigen dochter die in het fabriekske ging wonen.

Het was in de oorlog '40-'45 en er was veel woningnood. Het was daarom ook dat aan de andere kant van het fabriekske een aanpassing werd gemaakt en Roelof van Erp en Hanneke Megens daar ook hebben gewoond.

Daarna werd het nog steeds als woonruimte gebruikt en was Antoon Wittenberg die met Tonneke was getrouwd de volgende. En dat was nog niet de laatste, er moet ook nog een Van den Berg (Hennekont) gewoond hebben.

Daarna zou het fabriekske weer de functie krijgen als fabriek.

Er vestigde zich een zekere Keijzers uit Amsterdam. Het was een metaalbedrijf, er werden veel machines geplaatst en de producten waren het meest bestemd voor de reclame industrie zoals speldjes en sleutelhangers. Maar lang heeft het niet geduurd en hij was dan ook rap met de noorderzon vertrokken.
Maar het fabriekske was taai en het kreeg weer een bestemming. Nu was het Alewijnse die er zijn ramen en kozijnen ging maken. Hij heeft er jaren zijn producten gemaakt en heeft zich later met zijn bedrijf in Oss gevestigd, waar het hem goed ging daar hij veel voor de in Oss gevestigde industrieën werkte.

Maar dat was het laatste bij mijn weten van het fabriekske. Wanneer en door wie het verwaarloosde gebouw is gesloopt is mij niet bekend.

Nijmegen, 4 januari 2000
M.J. Boeijen

Jeugdherinneringen

Bart Megens

Sinds lang heb ik het plan gehad om dingen uit mijn jeugd eens op te schrijven. Nu deze vraag vanuit de heemkundekring gesteld is, heb ik besloten mij er eens toe te zetten en wat me zo te binnen viel aan het papier toe te vertrouwen. Ik wil dit relaas in principe opdragen aan mijn broer Tien, te weten Martien Megens uit het Tuureind.

Martien Megens

Daarvoor wil ik een heel eind teruggaan in de tijd namelijk tot Willem Megens. De Zager werd die genoemd.
Dit was de grootvader van onze Tien.
Willem de Zager werd geboren 21-09-1859 en trouwde 3-11-1883 met Johanna van Grunsven. Johanna was dus onze Tien zijn grootmoeder.

Wat ik van horen zeggen nog weet is dat destijds de boomzagers in een kuil stonden en de bomen over de kuil gesleept werden en er dan planken vanaf gezaagd werden.

Willem de Zager, woonde op de rand van de polder, waar Karel van Jan van Kate woonde! Dus in Den Hondshoek.

Willem de Zager en Johanna van Grunsven kregen 6 kinderen. Dat waren ons tante Sien, tante Kee, ome Grad, ome Jan, tante Mie en ons pap Wimke Megens. Nu komen we dichterbij onze Tien.
Ons pap werd geboren op 21 september 1894 en hij trouwde op 11 mei 1918 met ons moeder Henrica (Drieka)Allegonda Brands, geboren op 22 oktober 1897.

Zij kregen samen 14 kinderen waarvan er 3 in het kinderbed overleden zijn. Ons Hanneke was het eerste kind, 25 mei 1919 en onze Tien nummer 2 kwam op 15 juni 1920 ter wereld. Dit ter inleiding

Ons pap en ons môn begonnen hun gezin in het Tuureind beter gezegd in den Hondshoek. Dè waar toen nog mar enne karreweg en die liep hellemol nor Deurze toe. Ze wonde op de kruising van de Kattehoek, Hondshoek, Watseler.
'T Watseler kwaam wir uit langs de mortels van Pet den Brok hene en dan be ut spoorhuske van Bertuske van Hees.
Schijnbaar han ze door nie zonne schik want no een jaar of wa ruilden ze mee Driek Prinsen van huis en toen werd et Hondshoek A6.
Da waar den hoek um be Hanneke Hoeks veuron op 't Watseler.
Ons Hanneke en onze Tien werden als eerste van een kinderrijk gezin geboren.
Host ieder jaar kwaam der ennen kleine be.
En de oudste moeste al vroeg meehelpe.
Ja, 't waar toen gene vetpot vur de groete gezinne.
De meste mense moeste in de landbouw of als boereknecht de kost zien te verdienen.
Veul arbeidsmense gingen naar Duitsland of naar Zuidholland werken.

Ons grutvader van moeders kant, Tinuske Brands, mee zen vrouw Maria van Cuyk, ons oma, die zijn jarenlang kostgangers geweest in Duitsland, in Recklinghausen, in de buurt van Essen.
Ons moeder is daar ook 6 jaar naar school gegaan.

Vandaar de ons môn, (wij zinne aaltijd ons môn) un aardig mundje Duits kon proate.

Zoals gezeed, de oudste moesten al vroeg meehelpe en ons pap en ons môn schaften al gauw un verkske en we kiepe aan. Laater kwaam der nog een kuuske be en zoe werd ut langsaam on un klein keuter-boerderijke.

Tien en Hanneke

Onze Tien die he da aaltijd mooi gevonde, die vond alles wè groeide hartstige mooi.

Ons Hanneke es oudste en es meske waar nie zo vur 't land mar moes toch veul meedoen. Ons Hanneke waar wil hiel gek mee bloeme. Die ha der eige bloemme hofke vur 't huis.

Toen zullie we ouwer werden, zoewe 11 of 12 jaor toe kocht ons pap een hitte veulekke en de waar onze Tien zun kösje. Da veulekke groeide op en nor en jaor of 3 waart 'n mooi lux perdje geworre.

Daor is nog un mooi verhaal van over gebleve. 'T Kwaam zoe. De perdje, dieen luxen hit zoewe gezeed, moest unne ker in de kar ingespanne geworre. Dus dur kwaam un kar mee wielen en de burries makten ze van een por dennen sljieten uit de hei. 'T Gong hiel redelijk.

Mar toe kwaam den hooiestijd en onzen Tien en Hanneke togen mee de span nor 't hooiland op den Avonduur, de lee tege Deursen on.
Ze han door al we hoi gelooie en toen gebeurden 't. Het perdje verschoot erges van, misschien un wezzep of unne knal, wiezal 't wete, 't perdje neide dur uit mee kar en alt langs dur de polder henne en kwaam alennig nog mee de burries be ons thuis on. Dus da waare hiel goei burries!

Ouderlijk huis

De polderweg was toen nog mar ene kleikarreweg. Den Avonduur was ene hoger gelegen stuk land ene terp van vroeger uit, daar zijn later oudheidkundige bodemvondsten gedaan!

Eerder verschenen verhalen in 't Vagevenster sinds 1992

1 Oprichting Heemkundevereniging 't Vagevenster/Geschiedenis rondom de gerechtsplaats Berghem/Jan Nelissen (1).
Het kruisbeeld langs den openbare weg te Berghem.
2 Expositie Koninginnedag/Jurgens/Generaties in bewegen/Het grafkruis van pastoor Prinsen/
Oude ambachten en gebruiken/Past. van Genugten Ereburger/Jan Nelissen (2).
3 Op de Lallenberg/Herman Parlevliet/Gedenksteen overleden missionarissen.
4 Terug naar de Lallenberg/Straatnamen Wim v.d. Heuvel/Dwarsdijken Hertogswetering/
Vroeger keuterboer en arbeider.
5 Berghem Wereldoorlog II.
6 Broeder Chryostomus/Proost/Hendige klumkes (klompenmakers)/Allemaal familie?
7 Berghem vanuit de lucht 1944/Over watersnood en geldnood/Bodemvondsten/Kozakken in Berghem/Belasting rond 1700/
d'n Bik op het platteland/St. Anna vereniging/Expositie in het kader van 50 jaar bevrijding 1945 – 1995.
8 Wie was de baas, Pastoor of Burgemeester 1919/Noodziekenhuis 1944 – 1945.
9 Soeur St. Jacob – Anna v.d. Heuvel/Aanwinst voor Berchs Heem/Henk Luijerink onderscheiden/Den Heihoek/
Pauselijke Zegen/Het verzamelvirus.
10 Schuurkerk Harensesteeg/Broeder Hippolytus (Rudolf van der Heijden).
11 Het Brabantse boerendak/De Harensesteeg – 1800 tot 1850 als straatweg-waterweg-tolweg.
12 Jo Hoeks-van Th iel/Monseigneur Harry van der Putten/De geschiedenis van de post te Berghem/
d'n bik op het platteland.
13 R.K. Coöperatieve Stoomzuivelfabriek St. Joseph 1917 – 1964.
14 Jan Broers/Berghemse St. Willibrorduskerk, een Kathedraal Monument/Kerk van Berghem in vroegere jaren (1).
15 Burenhulp jaren '50 in het Duurensend/Kolenhandel den Brok/Kerk van Berghem in vroegere jaren deel 2/
Amateur-archeoloog Jan van de Coolwijk.
16 Bijna 100 jaar Zusters van Liefde in Berghem 1884 – 1982.
17 De Bergse Zeeg een riviertje of beek dwars door Berghem, onderzoek naar een natuurlijke waterloop/
Een pracht van een 'huis en hoff' van oorsprong laat 17e eeuws.
18 Berghemse molens/Archeologie in eigen tuin/Berghemse mensen in 1876.
19 Ook Berghem was lang een Koning rijk. Schuttersgilden.
20 Verloskunde in de vorige eeuw/Bruidsjurk per luchtpost/Thuiskooksters/
Kerk van Berghem in vroegere jaren (deel 3 slot)/Notities van Pastoor van Genugten.
21 Gemeentehuis Berghem/Een stukje Nederlands-Berghemse geschiedenis/Heistraat 7.
22 Het Berghemse Wit-Gele kruis van 1917 – 2000.
23 Van den Kromme Slip/Thé de Smid/Een 'Bergse soldaat in mei 1940'.
24 Tol op de wegen rond Berghem.
25 Oorlogservaringen Harrie van Orsouw.
26 Het ontstaan van Landgoed Zevenbergen.
27 Verzet in Berghem en omgeving 1940-1945.
28 Martinus Oortman – Onderwijzer en gelegenheidsdichter in Berghem 1837-1889.
29 Bart Megens vertelt over zijn hobby 'Bijenhouden'/ Michiel Withnij (1643-1721), de eerste secretaris van
Berghem en Nistelrode in de geest van de Politieke Reformatie!
30 De pauselijke zouaven uit Berghem.
31 Jeugdherinneringen enz.